

פסקי רב משה ורב שלמה זלמן ורב אלישיב - שיעור 870

בעניני תשעה באב

- I. פסקי רב משה שנמצא בספר אבלות של חורבן ועוד
- (א) קודם שמתפלל צריך נטילת ידיים רק עד האצבעות (דף 51)
- (ב) מי שצריך ויש היתר לאכול רוחץ ידיו כרגיל אבל אין נוטל ידיים למים אחרונים (שם 353 רב משה)
- (ג) אין אומרים תהילים לחולה בתשעה באב
- (ד) יותר טוב שלא ילבש תפילין דרבינו תם במנחה
- (ה) מקדשין הלבנה קודם תשעה באב ומי שמקדשין אחר התענית צריך לנעול מנעליו וטועם קודם ואם לא יהיה מניין מקדשין מיד (דף 53)
- (ו) המזיע ביותר מותר להשתמש ב' deodorant דהוי כמו סיכה לרפואה (בשם האג"מ מרב אהרן פעלדער)
- (ז) אין להתיר הדחת כלים כל היום וראייה (תק"ד - י"ג) דההולך לשמור פירותיו עובר במים אבל בחזרה אסור (שם)
- (ח) ללבוש מנעלים שאינם של עור שיש בו רק חתיכת עור ורק לנוי מותר (בשם האג"מ)
- (ט) במקום צער יש להתיר רחיצת הפה במים בכל תענית ציבור רק שיזהר ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבא לגרונו ורק ביום כפורים יש להחמיר (מ"ב תקס"ז - י"ח בשם הח"א והא"ר) וכן נהג המהרי"ל
- (י) וצ"ע אם מותר לנסוע ממחנת הקיץ או לתוכו דהוי כמסיח דעתו מהאבילות ומי שנוסע באוטובוס מותר לשבת אפילו קודם חצות (נטעי גבריאל ס"ח - ט)
- (יא) אין לאסור ליקח הפילון בלא מים שהוא שלא כדרך אכילה ודבר שאינו ראוי לאכילה שהוא רק מדרבנן (לחולה שאין בו סכנה) ובמים מר ג"כ יכול להתיר בשעת הדחק (אג"מ ד - ב"ס)
- (יב) תינוק אפילו בשנת י"ב אין מדקדקין בזה"ז להתענות משום דירדה חולשה לעולם אא"כ ידוע שהוא ברי וזה ביום הכפורים וכ"ש בט"ב (מ"ב תרט"ז - ט)
- (יג) מינקת ומעוברת מתענות כיום הכפורים אבל יולדת בתוך ל' היקל לא הפסיד וכן חולה שאין בו סכנה אין מתענה ודעת המ"ב (תק"ד - י"ד) דמתענה תענית שעות ודלא כהערה"ש
- II. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך מספר הליכות שלמה (פרק ט"ו)
- (א) הלומדים בערב ת"ב אחר חצות רק בדברים הרעים מ"מ מותר ללמדם בעיון כמו בשאר השנה שלא כבתשעה באב ואפילו בט"ב שאסרו הוא רק להעמיק בדברי תורה יותר מכך אבל ללמוד בהבנה מותר (דף ת"ל)
- (ב) מנעלים שאינם של עור אם הם נוחים ביותר יש מקום להחמיר שלא לילך בהם
- (ג) בנסיעה בבוס אם אין המקום דחוק וכדומה ויש אפשרות לעמוד ראוי לדקדק בכך אבל א"צ להמנע מנסיעה כאשר אין אפשרות לעמוד
- (ד) תהילים אין אומרים בת"ב מלבד מי שרגיל לומר בכל יום כמה פרקי תהילים דעכ"פ הוי קצת כתלמוד תורה אבל ערב ת"ב מותר
- (ה) המעוברת מתענות בת"ב אולם אם קשה או שמרגשת חולשה מעט יותר מן הרגיל תאכל ותשתה כצרכה אבל בסוף החודש להריון לא היקל הגרש"ז אבל כשיש שינוי בהרגשתה תאכל ותשתה כפי הצורך ואינה צריכה לדקדק בשיעורים וכן הדין במניקות
- (ו) חולה הזקוק לבלוע גלולה לרפואה ואינו יכול לבלועה ללא לגימת מים מותר לו לשתות מעט מים כפי צורך הבליעה ואינו צריך לפגום טעם המים דלא כביום הכיפורים (דף תנ"ג)
- (ז) חולה השוכב בביתו וכן מעוברת ומניקות באופן שמותרות לאכול אינם צריכים להתענות עד חצות אף אם לא יזיק לו הדבר (דף תנ"ג)
- (ח) קטן וחולה האוכלים פת בת"ב נוטלים ידיהם עד הפרק היד כדין נטילה בשאר ימות השנה וצריכים לומר נחם קודם ובנה ירושלים
- (ט) חולה הצריך לאכול בת"ב גם הוא אינו מניח טלית ותפילין בשחרית ומ"מ אם בא לאכול לאחר חצות יקדים ויניח תפילין ולתפלת מנחה יניח שנית (דף תנ"ג)

III. פסקי רב אלישיב מספר אשרי האישי (דף תפ"ח - ת"ט)

- (א) נשים המבשלות שצריכות לרחוץ הבשר אף שממילא רוחצת ידיה מותר וכ"ז כהלכות יום כיפור (תקנ"ד - ז' וט')
- (ב) מי שרגיל לרחוץ ארבע פעמים את הידים אחרי שקם מהמטה או אחרי שעשה צרכיו מותר גם בתשעה באב אך היוצא מבית הכסא יטול רק את האצבעות ואם לא עשה צרכיו דעת המ"ב (סהלכות יום כיפור) דנוטה להחמיר שאין לו לרחוץ ידיו ואף בתשעה באב הדין כן (דף תפ"ז)
- (ג) הנוגע במקומות המכוסים שבגופו ירחץ המקום שנגע בלבד אבל הנוגע בנעלי גומי או בד המנהג ליטול ידים כשאינם חדשים (ש"ס)
- (ד) ראוי להחמיר שלא לנעול מנעלים של גומי עבה או נעלים סינטטיות שאין מרגישים בהם כלל קושי הארץ (ש"ס)
- (ה) נעלים סינטטיות שדמויות עור אין בהן בזמנינו משום מראית העין (דף תפ"ג)
- (ו) ישיבה על ספסל נמוך כתב שאין צריך שיהיה אף בתוך ג"ט לארץ כל שניכר שהוא ספסל קטן הואיל ואינו מדינא בתשעה באב אלא מנהג ואין צריך לדקדק בזה כשיעור רק שיהא ניכר שהוא קטן סמוך לארץ (דף תפ"ד)
- (ז) מותר לומר תהילים בט"ב ויש חולקין
- (ח) הנכון כדעת הסוברים דיש חיוב תלמיד תורה רק שחיובו הוא ללמוד דברים הרעים
- (ט) אפשר שאסור בלילה ליגע באשתו כאילו היא נדה ומ"מ ביום אפשר להקל (דף תפ"ו)
- (י) בקינות מוטב מעט בכוונה והבנה מהרבות בפחות כוונה והבנה (דף תפ"ז)
- (יא) לענין לרחוץ בצונן במוצאי ט"ב יש להקל בזה לעת הצורך ובפרט במקום זיעה ולכלוך ואין לשמוע ניגונים עד חצות של עשירי (דף תפ"ט)
- (יב) מניקה שהתינוק אינו ניזון מאוכל אחר וחסר לה חלב יכולה לשתות כפי הצורך אך תשאל חכם כיצד לעשות (דף תפ"ט)
- (יג) מעוברת צריך להתענות ואם מצבה אינו טוב אם יכולה בקל לצום ולהתענות עד חצות תתענה ותתפלל ואם יש לה חולשה או קשה לה לא תתענה ואינה צריכה לאכול פחות מכשיעור (ש"ס)
- (יד) יולדת בתוך ל' יום אינה צריכה אומד אלא מאכילין אותה מיד (דף ת"ט)
- (טו) חולה שהוא פטור מן התענית אינו צריך מדינא לאכול פחות מכשיעור ולא דמי לבזמן מגיפת החולירע (cholera epidemic) דהתם איירי בבריאים שעשו כן כדי שלא יחלו (דף ת"ט)

IV. השקפות בענין החורבן (נטעי גבריאל דף ל"ט)

- (א) עיין ביעב"ץ בסידורו שהחטא הגדול שמאריך הגלות הוא שאנו אין מצערים על חורבן בית מקדשינו ויושבין בגלות בנחת רוח וישוב הדעת ולא מתפללים בלב שלם להגאולה
- (ב) ועיין במדרש (איכה 3 - 7) דרבי אחר החורבן דרש רק 24 דרשות על החורבן ואח"כ נשבר לבו ובכה ורבי יוחנן היה צריך לדרוש 60 דרשות כדי שישבר לבו שהוא חי מאה שנה אחר החורבן ונשכח יותר מדעתו ורבי חי בזמן החורבן ודואג יותר ולכן אין צריך לדרוש רק 24 דרשות ואנחנו בזמנינו הוא אלפים שנים אחר החורבן ואין נשבר לבנו מכל הדרשות וזה הצרה הגדולה (עיין בספר ענינו של יום על המועדים)
- (ג) עיין בספר יערות דבש לרבינו יהונתן אייבשיץ שכתב "מי אשר בשם ישראל יכונה, אם יקח אל לבו חורבן ציון וירושלים דהוי פלא מה שאינו מאבד עצמו לדעתו אבל לעשות זאת נאסר לנו
- (ד) הטעם שנוהגים לכסות הסכין בשעת ברכת המזון (מ"ב ק"פ - י"ח) לפי שפעם אחד הגיע אחד לברכת בונה ירושלים ונזכר חורבן הבית ותקע סכין בבטנו וע"כ נהגו לסלקו בשעת הברכה
- (ה) עיין בספר נתיבות שלום (צמדזר דף ק"ך) הבכיה בט' באב לא על העבר אלא על ההווה והעתיד דהיינו לבנין בית המקדש השלישי, משא"כ הבכיה של נכרי הוא על העבר וראיה לדבר מהפסוק "והנה נער בוכה... ותאמר מילדי העברים זה" כי בת פרעה שמעה בכית עברי שהוא על ההווה והעתיד ולא בכית נכרי שהוא על העבר
- (ו) ט' באב הוא מועד כי הוא אבנים היסודית מבנין בית שלישי